

A hallgatottság-mérések megbízhatóságának kérdései egy központosított médiatérben (a Szabó család esete)

Sz. Nagy Gábor

történész, PhD, NMHH Médiatanács Médiatudományi Intézet

nagy.gabor@mtmi.hu

Előadásomban a közvéleménykutatás azon részét veszem vizsgálat alá, amely a tömegkommunikációs eszközök egyik típusát, a rádióadások hallgatottságát vizsgálja. Az ezzel kapcsolatos magyarországi vizsgálatok az 1960-as években indultak meg a Magyar Rádióban, az S. Molnár Edit vezette Közönségkutató Osztályban. Az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején azonban nagyobb lendületet kapott az erre fókuszáló kutatások: megalakult a Magyar Rádió és Televízió Tömegkommunikációs Kutatóközpontja, majd az egyetemeken is megindult a szociológiai képzés.

A szakirodalom alapján a rádiós hallgatottság mérésére a panel-mérés a legalkalmasabb módszer, hiszen az attitűd-vizsgálatok estében elengedhetetlen, hogy azonos mintán végezzük el a méréseket. Ebben az esetben lehetőség van arra, hogy ne egy véletlenszerű mintán következtesünk a vizsgált kérdéssel kapcsolatban. A méréssel kapcsolatban előnyként szokták kiemelni, hogy időmegtakarítással jár, a nagyobb adathalmaz összegyűjtése jobb statisztikai eredményt ad, az attitűd-változás mérésére az egyetlen hatékony módszer, ugyanakkor ellene szól, hogy a felmérésben huzamos ideig résztvevők esetében kialakulhat a „szakértővé válás” attitűdje is.

Van egy másik vizsgálat is, amely kifejezetten a Szabó családra irányult. Itt egy másik módszert, a kvóta-módszert alkalmazták. Ezen módszer lényege, hogy az adatgyűjtőt szabad kezet kapnak a megkérdezettek kiválasztásában, csak néhány megkötésnek kell megfelelniük. Ez könnyebbséget jelent a véletlenszerű mintavételhez képest, azonban ez lehetőséget ad a megkérdezettek tendenciózus kiválasztására, amely a vizsgálat befolyásolásának egyik legfontosabb eszköze. Így ez a módszer csak akkor ad releváns adatokat, ha a kiválasztás módszertanát megváltoztatják.

Ezen két módszer áttekintésével igyekszem – a kutatásom jelenlegi állását is figyelembe véve – választ adni arra a kérdésre, hogy milyen lehetőségek voltak arra, hogy a közvéleménykutatások valóban reális képet mutassanak a rádió műsorainak hallgatottságáról és népszerűségéről.